

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

119. An matrimonium Catholici cum Hæretico sit licitum cum periculo
peruersionis, quando tamen ex magna aliqua causa contrahitur? Ex quo
infertur, non esse peccatum exponere se periculo spiritualis ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

RESOL. CXIX.

An matrimonium Catholici cum Hæretico sit licitum, cum periculo peruerſionis, quando tamen ex magna aliqua causa contrahitur?

Ex quo inferitur non esse peccatum exponere se periculo spiritualis salutis ex causa aliqua urgenti?

Etiamsque curſim deducitur posse hominem aliquod medicamentum ſumere ad aſſequendam ſalutē quamuis probabiliter putet ex eo futuram ſeminis eſſuſionem? Et aduertitur, quod abſolui poteſt, qui ex rationabili, & iuſta causa non vult dimittere peccandi occaſionem, modo proponat firmiter non peccare, etiam ſi aliquoties ſit relapſus? Ex part. 3. tr. 4. Ref. 268. alias 269.

§. 1. MATRIMONIUM Catholici cum infideli, hæretico vel pagano non eſſe ita intrinſecè malum, vt nulla circumſtantia reddi poſſit licitum, ſed aliquibus additiis, vel mutatis circumſtantiis licitè aliquando poſſe, & ſine peccato contrahi, docuerunt Sanchez de matrim. tom. 2. lib. 7. diſput. 72. num. 5. Azorius tom. 1. lib. 8. cap. 11. quaſt. 5. Filiucius tom. 1. tract. 10. cap. 6. part. 2. quaſt. 2. Coninch de Sacram. diſp. 31. dub. 3. concl. 3. Bellarminus de matrim. lib. 2. cap. 23. propoſ. 4. Reginaldus in praxi, tom. 2. lib. 23. num. 169. Serarius in opusculo de matrim. Cathol. cum hæret. num. 18. & alij.

2. Difficultas eſt, an eſſe probabili periculo peruerſionis dictum matrimonium ſit licitum ex magna aliqua & eximia causa, puta vel augmenti, & propagationis Eccleſiæ, vel tranquillitatis eius ſtatus, vel libertatis Catholicorum, qui ſub aliquo hæretico Principe, & Conſiliariis hæreticis oppreſſi teneantur. Hoc dubium apud neminem inueni, niſi apud doctiſſimum Baſilium Pontium de matrim. in appendice, cap. 6. vbi affirmatiuam ſententiam ex pluribus tenet. Et ratio eſt, quia exponere ſe periculo ſalutis ſpiritualis amittendæ, quamuis peccatum ſit, non tamen ex his peccatis eſt, quæ quauis circumſtantia poſita, vel detracta ſuam deformitatem retinet, ſed eius malitia pendet ab his, vel illis circumſtantiis. Vnde ea expoſitio periculi non erit peccatum, quando ex magna fiat, & urgenti causa: tunc enim non eſt amare periculum, ſed amare illud ingens bonum, ad quod ſine eo periculo perueniri non poteſt, & ideo periculum adeat inuitus, non amans. Sed totum hoc accidit in caſu propoſito Ergo, &c. Non eſſe autem peccatum exponere ſe periculo ſpiritualis ſalutis ex causa aliqua urgenti, docet D. Thomas in 2. 2. quaſt. 10. art. 9. in corpore, Art. milla verb. periculum. Graſſus de arbit. confeſſ. 2. cap. 49. num. 5. Sanchez in ſumm. tom. 1. lib. 1. cap. 8. num. 3. Lopez in inſtrubi. punct. ... part. 1. cap. 20. concluſ. 1. & 4. Nauarrus in man. cap. 3. num. 14. & in cap. negotia. de penit. diſt. 5. num. 8. Henriquez lib. 4. cap. 15. num. 5. Sed audiamus de hac re differentem Caietanum in ſumma, verb. periculum, ſic enim ait. Secundò, eundo ad locum, ſiue ſocietatem vbi eſt periculum peccandi mortaliter propter aſpectum, perſuaſionis commo-ditates, aut aliquid huiusmodi, & hoc quidem ſi ſine urgenti neceſſitate ſit, ad incautelā peccatum ſpectat, non eſt autem ex ſuo genere peccatum mortale; quia in ſua libertatis arbitrio reſtat peccare mortaliter, etiam præſentibus talibus occaſionibus peccandi. Ita ille, hinc Emanuel Sa verb. abſolutio, n. 12. ſic aſſerit. Item abſolui poteſt, qui ex rationabili, & iuſta causa non vult omittre peccandi occaſionem, modo proponat firmiter non peccare, etiam ſi aliquoties ſit relapſus.

Quamuis non plenè ſup. hoc, tamen in tom. 2. tr. 1. lege latam doctrinam Ref. 86. ſignanter à §. Sed quid dicendum.

Sup. hoc in tom. 8. tr. 6. ex Ref. 11. lege doctrinā à §. Non deſinam, & ſeq. & Ref. carum anno-tationum. Et pro conten-to in verſi. Non eſſe autem, huius textus, ibid. ſignanter in §. vit. & in aliis eius primæ notæ; ſed lege eas per ſoras, & alias carum annotatiō-num.

Sup. hoc in tom. 1. tr. 4. Ref. 23. & latèſſimè in multis alijs eius primæ notæ.

Que hic eſt ſupra Ref. 96.

§. 1. Diximus in ſuperiori reſolutione miniſtros huius Sacramenti eſſe ipſos contrahentes, & cum omne Sacramentum perficiatur intentione miniſtri, quaeritur modò, an ſi fideles contrahentes habeant intentionem celebrandi matrimonium, non tanquam rem ſacram, ſed tantum vt contractum, reuera tale matrimonium non eſſet Sacramentum, valeat tamen ratione contractus? Nonnulli negant, quia ex Chriſti inſtitutione inſeparabilis eſt ratio Sacramenti à contractu matrimonij, vnde intentio conficiendi Sacramentum repugnat intentioni legitime conficiendi matrimonium, quatenus eſt contractus. Sicut è contra qui intendet facere Sacramentum, & non contractum, nihil eſſiceret, quia ex Chriſti inſtitutione hæc duo ſunt inſeparabiliter coniuncta, & ſe mutuo ponunt, & deſtruunt. Ita Sanchez de matrim. tom. 1. lib. 2. diſp. 10. num. 6. Layman lib. 5. tract. 10. part. 2. cap. 2. n. 2. Coninch, de Sacram. diſp. 24. dub. 1. concl. 4. Petrus de Ledefima de matrim. quaſt. 42. art. 1. dub. 7. ad 1. & 2. cum alijs.

2. Mihi verò contraria ſententia placet, quam aduerſus Sanchez non ſolum tenet Baſilium Pontium de matrim. lib. 1. cap. 9. num. 3. & Villalobos in ſumma tom. 1. tract. 13. diſp. 6. num. 4. ſed ex ipſamet Societate Gabriel Vaſquez tom. 2. in 3. part. diſp. 138. cap. 5. in princ. & ante omnes Rebellius part. 1. lib. 2. qu. 5. concl. 1. Nam quæro à Sanchez, & alijs Doctores, vnde colligant eo modo factam à Chriſto inſtitutionem, cum eorum aſſertio ab inſtitutione dependeat: eam enim non explicant Concilia, neque inſinuunt ſancti Patres, neque etiam vnanimis Doctorem opinio. Et ideo plures Doctores, vt ſupra viſum eſt, docent, & docuerunt, matrimonium inter abſentes, & per procuratorem eſſe ſeruum, atque legitimum, non tamen Sacramentum: & non pauci recentiores iudicant hanc opinionem adhuc poſt Concilium Tridentinum eſſe valde probabilem. Ergo, &c. Cæteras rationes videbis apud Rebellium.

3. Ex his omnibus ſequitur (nota Lector) quòd quando aliquis contraheret ſine formali, vel virtuali intentione faciendi, quòd facit Eccleſia, licet illud matrimonium non ſit Sacramentum, quia in miniſtro non adſuit intentio neceſſaria, ritamen manet validum in ratione contractus, ita vt contrahens non poſſit deinde alteri nubere, neque in poſterum poſſet tale matrimonium effici Sacramentum. Et ita docet Pontius vbi ſupra de matrim. lib. 1. cap. 9. n. 8. & Vaſquez tom. 2. in 3. part. diſp. 138. cap. 5. & tom. 4. diſp. 2. de matrim. cap. 10. num. 136. ſicut etiam diximus ſupra matrimonium infidelium poſt Baptiſmum minimè fieri poſſe Sacramentum. Et ratio eſt, quia, ait Pontius & Vaſquez, ratio Sacramenti matrimonij, annexa eſt fieri contractus, non vineulo remanenti poſt contractum. Conſiſtit enim hoc Sacramentum in actione, ſicut & alia omnia, excepta Euchariſtia, & in eo fieri ipſius contractus datur gratia, non poſtea, vt certa ſententia Doctorem eſt; poſt ſemel autem contractum validè matrimonium, non poteſt denuo eſſe aliud fieri eius contractus; vinculum enim matrimonij relicto, in nullo penitus iam dependet à conſenſu eorum, qui contraxerunt. Quare cum etiamſi renouetur conſenſus, nihil eſſicatur contra contractum antea validum, nec adhibeatur materia, & forma; cum ſolum verbote-nus renouetur conſenſus, & Sacramentum matrimonij tantum conſiſtat in fieri, nec poſſit eſſe, niſi re ipſa fiat contractus, quòd iam factum eſt; ergo non poteſt iam ampliùs fieri Sacramentum.

Supra in Ref. que hic eſt ſupra 60.

Supra in Ref. que hic eſt infra 126. & in alio verſ. eius anno-t.

Et pro contento in hoc §. Igitur in tom. 8. tr. 6. ex Ref. 11. §. ult. &c.

3. Igitur ex his omnibus apparet off. esse se pecculo peccandi, tunc esse peccatum, quod sit sine causa virginitatis, vel necessitate ad id obligante, non verò si talis ad sit causa, & causa etiam sufficit, esse non solum pro bono spirituali, sed etiam pro aliquo bono temporali. Nec requiritur ut semper sit causa inuoluntaria, aut ex necessitate proueniens, sed satis est, etiam si sit causa voluntarie quaesita. Hæc omnia Basilius Pontius ubi supra.

Et pro contento in hoc §. ult. infra in Ref. 207. §. ult. & in tom. 8. tr. 6. Ref. 15. & in alio §. eius not.

4. Ex quibus cum Valquez opusc. de restitut. cap. 3. §. 2. dub. 6. num. 23. & 24. & alii infert, posse hominem aliquod medicamentum sumere ad assequendam salutem, quamuis probabiliter putet ex eo futuram feminis effusionem.

RESOL. CXX.

In quodam Tribunali S. Inquisitionis N. fuit tanquam Hæreticus formalis publicè damnatus, queritur, an quia Ecclesie se reconciliauit, eius vxor teneatur illum recipere, & secum cohabitare?

Et an supradicta opinio sit amittenda, si in occulto coniux hæreticus reconciliatur per Inquisitores?

Et notatur, quod in supradicta casu non desideratur specialis diuortij sententia, sed sufficit sententia Inquisitorum, qua declaratum fuit illum extitisse Hæreticum?

Et queritur, an post sententiam, qua vxor hæretica declarata fuit, possit vir eius ordinibus sacris manens in saeculo initiari? Ex part. 6. tract. 7. & Misc. 2. Ref. 25.

Sup. hoc supra ex doctrina Ref. 14. §. ult.

§. 1. **C**asus potest frequenter accidere, & ad illum affirmatiuè responderet ex Societate Iesv. Rebullius lib. 2. quest. 18. sect. 2. n. 5. & 9. Ex Dominicanorum familia Sotus in 4. disp. 39. qu. unica art. 4. ad 3. quibus adde Palarium disp. 35. disp. unica fol. 783. Iulium Clarum lib. 5. §. hæresis n. 15. Surdum de Aliment. tit. 7. gn. 2. n. 7. & Simancham in Cathol. instit. tit. 40. n. 16. ubi testatur de communi, & asserit, quod nisi vxor velit sanctimonialis esse, cogi potest, ut ad virum pœnitentem redeat. Probatur hæc opinio, quia Matth. 19. licitum est diuortium propter carnalem fornicationem, ergo non propter fornicationem spirituales, quando vir est emendatus, quia cessat periculum subuersionis. Et hæc opinio videtur fauere matrimonio, cum imponat obligationem ad cohabitandum: & fauet fidei: nam propter illam facilius hæretici se Ecclesie reconciliabunt. Ergo, &c.

2. His tamen minimè suffragantibus ego negatiuè sententiæ ad hæreo, quam tueri Hurtadus de Mendoza de fide vol. 1. disp. 76. sect. 6. §. 206. & 207. Stephanus Bauny in Theolog. Moral. tract. 12. de obligationib. coniug. qu. 2. Fragolus in Regim. Reip. Christ. tom. 1. lib. 5. disp. 12. num. 328. Sanchez de matrimonio tom. 3. lib. 10. disp. 15. num. 9. & 19. Henriquez lib. 1. cap. 17. n. 6. Layman lib. 5. tract. 10. part. 3. cap. 7. n. 16. Sanctarellus tract. de hæresi cap. 33. d. 1. n. 3. Fagundez in Decalogum tom. 1. lib. 4. cap. 8. n. 10. & 11. Filliucius tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 10. num. 396. & sequitur Coninch de Sacram. disp. 15. dub. 4. n. 24. quibus etiam adde Pontium de Matrim. lib. 9. cap. 22. num. 3.

3. Probatur hæc sententia: quia cohabitare cum viro tanquam hæretico damnato est infamè & infamè: ponere verò obligationem coniugi innocenti in Religionem ingredi est nimis durum, & in fauorem hæretici, ut ipse in saeculo liber maneat: ergo sequitur minimè teneri coniugem recipere alterum coniugem, etiam si sit emendatus, postquam de hæresi fuit damnatus. Alias rationes ex sacris Canonibus peritas recognosce apud citatos Authores.

4. Dicendum est igitur quod hæreticum formaliter condemnatum quantumuis emendatum coniux potest non teneatur recipere: quia in pœnam hæreticorum omnino suo iure, quod habebat, ut alter sibi cohabitaret, ac debitum redderet, iam priuatus est, remanente solo matrimonio vinculo. Et nota quod in hoc casu non desideratur specialis diuortij sententia, sed sufficit sententia Inquisitorum, qua declaratum fuit illum extitisse hæreticum: quia sententia data sine ulteriori separationis sententia integrum est coniugi omnino diuertere, & in seculo si velit remanere, non enim cogitur transire ad Religionem. Et ratio est clara, quia cum hoc diuortium sit pœna hæretici, eo ipso quod coniux ex sententia Inquisitorum declaratus fuit hæreticus, damnatus hæc pœna, sicut & amissione bonorum, & aliarum pœnarum, Ergo, &c.

5. Nec obstat locus Matth. 19. superius adductus, ubi dicitur coniugem ob solam fornicationem posse dimitti, quia ibi agitur de dimissionem, quæ ex vi contractus coniux per se facere possit, non autem de ea, quam in pœnam iudex facere possit, cum enim hic hæreticum possit priuare omnibus bonis, acque etiam vita, quare non poterit priuare iure, quod debebat in coniugem,

6. Sed ex his oritur difficultas, an supradicta opinio sit admittenda, si in occulto coniux hæreticus reconciliatur per Inquisitores. Negat Barbosa in Rubrica 2. part. num. 21. & 22. ff. solut. matrim. Et videtur in hanc sententiam inclinare Sotus in 4. disp. 39. quest. unica. ad 3. Sed affirmatiuam sententiam docet Sanchez ubi supra tom. 3. lib. 10. disp. 15. num. 20. & post illum Fagundez in Decalog. tom. 1. lib. 4. cap. 8. num. 11. ubi sic ait. Nec opus est, quod in actu publico condemnatur huiusmodi coniux de hæresi per iudicis sententiam: si enim reuera declaratur per illum illum fuisse hæreticum, & ut talis habito pœnitentiæ induatur, & reconcilietur: quantum in occulto, & intra priuatos parietes id fiat, id sufficit, quia semper verificatur prædictæ Ecclesie iudicium, & sententiam declaratum hæresim, quam declarationem statim sequuntur pœna hæretici in iure statuta, quarum vna est diuortium perpetuum. Ita Fagundez. Cui ego libenter ad hæreo.

7. Querendum est tamen hic incidenter, An post sententiam, qua vxor hæretica declarata fuit, possit vir eius ordinibus sacris manens in saeculo initiari. Negat Anglez, Lopez, & alij penes Fagundez loco citato, num. 12. Sed ipse merito affirmatiuam sententiam tenet cum Sanchez ubi supra, num. 21. quibus adde Sanctarellum tr. de hæresi cap. 33. dub. 11. num. 8. Et ratio est: quia eadem est omnino ratio de transitu ad sacros ordines, atque ad religionem: cum utrobique detur perpetuum votum solenne constitutum, & consequenter perpetua status mutatio. Vnde cum in iure expressè concedatur coniugi Catholico transitus ad religionem inuito altero coniuge de hæresi in iudicio conuicti, & iam conuerso, consequenter etiam expressè conceditur transitus ad sacros ordines: maximè quia hoc est fauor Catholici innocenti, & fauores sunt ampliandi: & licet sit pœna hæretici coniugis, iam reconciliati, parum refert, quia hæc pœna necessariò resultat ex pœna perpetui diuortij qua punitur, ut hætenus diximus. Neque est opus, ut coniux de hæresi damnatus, & reconciliatus similiter ad religionem transeat, vel in saeculo manens continentiam promittat, ut huiusmodi transitus ad sacros Ordines, vel religionem sit licitus coniugi Catholico: quia facultas concessa Catholico innocenti nullam debet vim inferre coniugi hæretico reconciliato.

§. Nec